

ABD'nin Kırgızistan'daki Vakıfları

Kayahan KÜÇÜK*

Öz

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla yeni ortaya çıkan devletlerin ekonomik yapısında bir takım büyük değişiklikler yaşanmıştır. Ülke ekonomisi geçiş aşamasında olduğu varsayılmaktadır ve ekonomik sorunlar da varlığını korumaktadır. Her yıl bütçe açığını yaşayan ve sermaye kıtlığını çeken Kırgız ekonomisi, varlığını sürdürmek için dışarıdan mali destek almak zorundadır. Ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlayabilmek için yabancı sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada, Kırgızistan'daki doğrudan yabancı sermaye yatırımları ele alınmış ve Amerika Birleşik Devletleri eliyle Kırgızistan'da yatırım yapan ve yardımda bulunan vakıflar ve bu vakıfların çalışma alanları değerlendirilmiştir. Ayrıca Kırgızistan'da doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının tarihsel gelişimi, mevcut durumu, sektörel dağılımı, geldiği ülkeye göre dağılımı araştırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, SSCB, Vakıf, ABD.

Foundations of USA in Kyrgyzstan

Abstract

In 1991, with the disintegration of the Soviet Union, a number of major changes took place in the economic structure of emerging states. The country's economy is assumed to be in transition, and economic problems also preserve its existence. The Kyrgyz economy, which is experiencing a budget deficit every year and attracting a shortage of capital, must receive external financial support to maintain its existence. Foreign capital is needed to provide economic growth and development.

In this study, the foreign direct investment in Kyrgyzstan was analyzed and the foundations invested and assisted by the United States in Kyrgyzstan and the working areas of these foundations were evaluated. In addition, the historical development of the foreign direct investment in Kyrgyzstan, the current situation, the sectoral distribution, the distribution according to the country where it has been tried to be researched.

Key Words: Kyrgyzstan, SSCB, Fond, USA.

Araştırma Makalesi /Research Article		
Geliş Tarihi / Received	01 Ağustos 2019	August 01 2019
Kabul Tarihi / Accepted	14 Ağustos 2019	August 14 2019

* Kyrgyz-Turkish Manas University, Coordination Office of Scientific Journals, E-posta: ayahankucuk25@gmail.com

Kırgızistan, 1991 yılında bağımsızlığını kazanan küçük ve ekonomik olarak kendi kendine yetemeyen bir Orta Asya¹ ülkesidir. Ülkenin nüfusu 6 milyon civarındadır (The World Factbook, 2019). Denize sınırı olmayan Kırgızistan'ın komşuları kuzeyde Kazakistan; batıda Özbekistan, güneybatıda Tacikistan ve güneydoğuda Çin'dir. The World Factbook, 2019) Coğrafi açıdan değerlendirildiğinde Kırgızistan jeopolitik ve jeostratejik açıdan önemli bir bölgede yer almaktadır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması sonucu Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Kırgızistan'a egemenliğini ve toprak bütünlüğünü geliştirmek, ekonomik reformu ve gelişmeyi desteklemek, insan haklarını güçlendirmek, silahların yayılmasını önlemek, uluslararası terörizm, insan kaçakçılığı ve uyuşturucu ticareti ile daha etkin mücadele etmek için Kırgızistan coğrafyasında da varlığını göstermiştir. Sivil toplumun ve demokratikleşmenin desteklenmesi gibi soyut nedenler ön plana atılarak SSCB'ye karşı bu bölgede de aktif duruma geçmiştir. Ancak altının çizilmesi gereken önemli bir husus olarak Orta Asya'da ki politik ve sosyal yapı Amerika'yı zorlayacak güçteydi.

Washington'un Bişkek'e olan 1992-2010 yılları arasındaki ekonomik yardımlarının tamamı 1.22 milyar dolardır. Bunlara bütün ajans ve program yardımları da dâhildi. ABD hükûmeti ve 1990'lı yılların başlarındaki kongreye desteğini açıkça gösteren devletlere reformlar yapmak için terörle mücadele için, sınır korumasını destekleme ve Afganistan'daki operasyonlar için Kırgızistan'a yardımlar gerçekleştirmiştir. Nisan 2010'daki darbe ve Haziran ayındaki etnik şiddet gibi önemli olaylar sonucunda ABD, Kırgızistan'a acil olarak yaklaşık 90 milyon dolar taahhüt etti. Amerika Birleşik Devletleri vakıfları tarafından 2011'de 41.36 milyon dolar, 2012'de 47.399 milyon dolar ve 2014 yılında 51.82 milyon dolar yardımda bulunulmuştur. 2013 yılında yapılan yardımların durumu hakkında ise resmi bir açıklamaya eserin müellifi tarafından ulaşılamamıştır (Kalaycı, 2015).

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Kırgızistan'daki Vakıfları

Kırgızistan, SSCB'nin dağılmasından sonra Orta Asya'daki diğer devletler gibi bağımsızlığını ilan etme girişimlerinde bulunmuş ve 31 Ağustos 1991'de demokratik ve bağımsız bir Kırgızistan Cumhuriyeti olarak dünya sahnesinde yerini almıştır. Bunun akabinde 1992 yılında Birleşmiş Milletlere üye olarak ilk siyasi başarısını elde ettiğini söylememiz mümkündür. Kırgızistan Bağımsızlığını elde ettikten sonra artık kendi kararlarını alan ve aldığı kararları uygulayabilen bir ülke konumuna gelmiştir.

SSCB'nin dağılmasından sonra diğer ülkeler (başta ABD ve Çin olmak üzere) Orta Asya'da büyük bir rekabete girişmişlerdir. Özellikle Rusya'nın ABD'nin ekonomik ve ticari ortağı olan Çin'e yaklaşması ABD'yi oldukça endişelendirmiş ve bunun sonucunda ABD'nin Orta Asya coğrafyasında yeni arayışlara girmesine sebep olmuştur (Mahir, 2010:93). Çin ise iki asırdan sonra yeniden bir yayılma politikası izlemeye başlamış ve bunu en yakın coğrafyası olan Orta Asya'da adım atarak başlatmıştır. Rusya her ne kadar dağılmış bir Birlik olsa da yine de Orta Asya ülkeleri üzerindeki etkisini yitirmemek üzere adımlar atarak coğrafyada var olduğunu ve olacağını göstermiştir (Alibek, 2000:46).

¹ SSCB sınırları içerisinde yer alan Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ı kapsayan Orta Asya (Zentralasien (Alm.), Central Asia (İng), Asie Centrale (Fr.), SrednyayaAziya (Rus.) kavramları tarihsel döngü içinde farklı kültürlerde değişik anlamlara gelecek şekilde ifade edilmiştir (Karakuzu ve Limon, 2012).

Kırgızistan'ın Amerika Birleşik Devletleri ile İlişkileri

Kırgızistan SSCB'den ayrılarak tam bağımsız bir ülke olduktan sonra 27 Aralık 1991 yılında ABD tarafından tanınmış ve ilişkiler bu tarihten sonra resmi olarak başlamıştır. İki ülke arasında ilişkilerin gelişmesi bakımından en önemli anlaşma 26 Ağustos 1992 tarihinde imzalanan '*Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti ve ABD Hükümeti arasında karşılıklı anlayış Memorandumu*'dur (K.C. Dışişleri Bakanlığı,2001). Bu tarihten sonra ivme kazanan ilişkiler ilk olarak güvenlik ve askerî alanlardaki iş birlikleri ile başlamıştır.

Kırgızistan, ekonomik olarak zor durumda olması münasebetiyle ABD'den iktisadi anlamda destek arayışlarına girmiştir. Bu sebeple dönemin Cumhurbaşkanı Askar Akayev 1997 yılında Amerika'ya bir ziyaret gerçekleştirmiş ve bunun sonucunda Washington yönetimi Kırgızistan'a gerçekleştirilmesi planlanan reformlar için çeşitli desteklerde bulunmuştur. Bunun yanında Amerikan destekli Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) 'da destek girişimlerine başlamış ve yapılması planlanan reformlar ve piyasa ekonomisi başta olmak üzere birçok alanda Kırgızistan'ı etkisi altına almaya başlamıştır. 1992'den itibaren Kırgızistan ABD'nin Tarım Bakanlığı aracılığıyla '*Gelişim için gıda*' programı çerçevesinde \$250 milyona yakın gıda ve buğday yardımını almıştır (Somach, 2010:19).

Washington yönetimi Kırgızistan'ı değişik alanlarda desteklemeyi sağlarken ülkenin liberal ve demokratik yolundan sapmaması konusunda sürekli olarak gözetlemeye çalışmaktadır. ABD, önceleri Kırgız Cumhuriyeti'ni öteki Orta Asya devletlerine göre daha demokratik ve liberal bir devlet imajını sürdürebildiği nedeniyle bölgenin '*demokrasi adacığı*' olarak adlandırmıştır (Anderson,1999). Fakat 2000 yılının Nisan ayında, Kırgızistan ziyaretinde bulunan dönemin ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, parlamento seçimleriyle ilgili bazı eleştirileri dile getirmiştir. "*Kırgız Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünün korunmasına ABD'nin büyük önem verdiği ve ülkenin piyasa ekonomisinin ve siyasi reformların gelişmelerine gerekli destek ve yardımların sağlanmasına devam edeceğini*" ifade etmektedir (Erhan, 200:1-21). Bunun bir kanıtı olarak ülkenin sınır güvenliğini pekiştirmek amacıyla ABD tarafından \$10 milyon tahsil edilmiştir.

ABD 11 Eylül 2001'de meydana gelen ve 3.000'den fazla insanın ölümüyle sonuçlanan terörist saldırılar devletlerarasında emniyetini sağlama ve terörizme karşı savaşmanın yeni bir kademeye girmesine sebep olmuştur.² Söz konusu vakıa dünyanın en kuvvetli memleketi olan ABD'nin dahi devletlerarası terörizme karşı güven altında olmadığını bir kanıtıdır. Kırgızistan ve diğer Orta Asya devletleri, ABD'nin bu uğraşlarını terörizmle savaşma konusunda kendi güçlerinin zayıf yetersiz olduğunu düşündüğünden dolayı desteklerini ilan etmişlerdir. Rusya tarafından ABD'nin Afganistan'a girmesinin başarıyla sonuca varmasıyla o coğrafyadaki nüfuzu uzun sürüp sürmeyeceği yönünden kuşku bulunmuştur (Amanov, 2007: 38-45). Önceleri Rusya ve Çin, ABD'nin Afganistan'a ve Orta Asya bölgesine müdahale etmesine karşı değildiler. Sebebi ise kendileri açısından da bir tehdit olan terörist kuvvetlere karşı yalnız mücadele edemeyeceklerinin farkındaydılar. Ama Amerika'nın burada var olmasının rejim değişikliği çabalarına girişmesi ve coğrafyada daha aktif olmaya

² Ayrıntılı bilgi için bkz; Erkmen, S. (2001), "11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı", Stratejik Analiz Dergisi, Ekim 2001, Murphy, S. D. (2002), "Terrorist Attacks on World Trade Center and Pentagon", The American Journal of International Law, c. 96, S.1. ve Pillar, P. (2001), Terrorism and U.S. Foreign Policy, Washington D.C: Brookings Institution.

başlaması Rusya'nın yanında Çin'i de uyandırarak Amerika'ya karşı iki devleti yana getirmiştir (Amanov, 2007: 75).

Kırgızistan ise, daha önce Orta Asya'dan ciddi bir şekilde uzakta kalan Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi Batılı güçlerin Afganistan'daki '*Kalıcı Özgürlük Harekâtı*' sebebiyle bölgeye yönelmesi neticesinde ülkenin stratejik değerinin arttığı dikkatlerden kaçmadığının altını çizmekte fayda vardır (Batır, 2011). Harekâtın başlamasıyla Fransa, Amerika ve İtalya'dan savaş uçaklarının konuşlandırılması ve Afganistan'a insani yardımların getirilmesi hedefleriyle Kırgızistan'da bulunan havaalanlarını kullanılması hakkında görüşmeler yapılmış ve bu amaçları bildirilmiştir. Böylece, Bişkek Hükûmeti kendi stratejik önemini anlamış Batı'dan yeni kaynaklar ve yardımları ülkeye getirme yolu bulmuştur. Kırgız idaresinin '*Manas Havaalanının kullanılması ve insani yardımların ulaştırılması*' ile ilgili tasarısı 6 Aralık 2001'de Kırgız Parlamentosu Cogorku Keneş aracılığıyla kabul edildi (İba, 2009).

11 Eylül Terör Saldırısı sonrası Kırgızistan dış siyasetinde yeni yollar açarak bir taraftan Kırgızistan idaresine Batı devletleriyle ve bilhassa ABD ile ilişkilerini geliştirmesi için yeni bir dayanağı oluşturmuştur. Öbür taraftan da bölgesel güvenlik yönünden devletlerarası terörizm, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi Afganistan'dan doğan problemlerin bitirilmesi yönünde faaliyetleri başlatmıştır. Bununla birlikte Amerikan geçici hükümetin kurulmasına rağmen yeni Kabil idaresini tanımayan önemli kuvvetler bulunmakta ve Kandağar gibi bazı şehirlerde değişik Afgan örgütlerin çatışmaları sebebiyle henüz düzeni sağlayamamaktadır (Sarı ve Çınara, 2012:23-29).

2004-2005 yıllarında eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ülkelerinde meydana gelen '*Renkli Devrimlerin*'³ arkasında ABD'nin olduğu gözden kaçmayacak bir olaydır. Bunun neticesi olarak 24 Mart 2005'te Kırgızistan'da yönetim değiştirilmiş ve 12 Mayıs 2005'te Özbekistan'da Andijan eylemleri hâsıl olmuştur. Bu durumda, Kırgızistan'da Amerikan hava üssünün var olması, özellikle Rusya ve Amerika'nın arzularının çatışması anlamına gelmektedir. Bu üssün Kırgızistan'dan çıkartılması 2009'dan beri konuşulmaktadır. Ama sadece Manas hava üssü bir transit merkezi olarak değiştirilmiş ve varlığını 2014'e kadar sürdürmüştür (osce.org, 2018).

Kırgızistan'da Aktif Olarak Faaliyet Yürüten ABD Vakıflarından Bazıları

ABD'nin Orta Asya ülkeleriyle ilişkileri SSCB'nin dağılmasıyla bölge ülkelerinin bağımsızlıklarına kavuştukları 1990'lı yılların başlarına kadar uzanmaktadır. ABD bağımsızlıktan sonraki on yıl içerisinde Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile farklı düzey ve yoğunlukta ilişkilerini geliştirmesine rağmen, bölge, coğrafi konumu, karasal olarak "*kapalı*" ve Amerikan çıkarlarından "*uzak*" oluşu nedeniyle Washington'un öncelikleri arasında yer almamıştır (Akçalı, 2012:49).

ABD'nin Orta Asya' coğrafyasına yönelik dış siyasetinin arkasındaki güçler oldukça karışık bir yapıya sahiptir. Bunun en önemli nedeni ise ciddi jeopolitik, askerî, siyasî ve ekonomik boyutlara sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Amerikan ulusal çıkarlarını üç grupta değerlendirecek olursak (hayati, önemli ve marjinal çıkarlar), bugün Orta Asya bölgesinin "marjinal" olmaktan çıkarak "önemli" çıkarlar kategorisinde yer almaya başladığı görülmektedir. Bölgenin stratejik konumu, Hazar

³ Renkli Devrim kavramı 2000'li yılların başında eski SSCB devletlerinde ve Balkan coğrafyasında baş gösteren toplumsal hareketleri tanımlamak için uluslararası yazın tarafından kullanılan bir mefhumdur. Ayrıntılı bilgi için bkz: (Bozkurt, 2006).

Havzası'ndaki zengin enerji kaynakları ve mevcut Amerikan dış politikasının merkezinde yer alan "terörizmle mücadele" nin görüldüğü coğrafya yakınlığı gibi etmenler, bölgeyi vazgeçilmez kılmaktadır.

ABD, bölgede kendi çıkarlarını korumak ve savunduğu demokrasi ve insan haklarının korunması gibi düşünceleri ileri sürdürebilmek için farklı yumuşak güç araçlarını kullanmaktadır. Bunlardan bazıları; Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı USAID, Soros Vakfı, Barış Gönüllüleri, Ulusal Demokrasi Fonu, Amerikan Ulusal Demokratik Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'dür (USAID, 2013).

Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı (United States Agency For International Development, USAİD)

USAID resmi kaynaklarda Kırgızistan misyonunu şu şekilde belirtmiştir: Amerikan halkı adına, yurtdışında demokratik değerleri teşvik etmek ve göstermek, özgür, barışçıl ve refah dolu bir dünyayı ilerletmek. Amaç olarak ise ortakları kendilerine güvenen ve kendi gelişim yolculuklarına öncülük etme yeteneklerini desteklemektir. Çatışmanın erişimini azaltarak, pandemik hastalığın yayılmasını önleyerek ve şiddete, istikrarsızlığa, uluslararası suçlara ve diğer güvenlik tehditlerine karşı mücadele ederek bu konuda ilerleme kaydetmeye çalışmaktadır (USAID, 2013). ABD ihracatına yönelik pazarları genişleten yatırımlarla Amerikan refahını teşvik; ABD işletmeleri için bir seviye oynatma alanı oluşturan; daha istikrarlı, esnek ve demokratik toplumları desteklemek olduğunu ileri süren USAİD'in Kırgızistan'da etkin olarak çalıştığı alanlar şunlardır⁴; Eğitim, Ekonomik Büyüme ve Ticaret, Tarım ve Gıda Güvenliği, Küresel sağlık, Demokrasi, İnsan Hakları ve Yönetişim, Çevre ve Cinsiyet Programlama (USAID, 2013).

USAID Programları ise; Yargı sistemini güçlendirecek program, Çocuk ve annelerin beslenmesini geliştirme projesi (SPRING), Kırgız Cumhuriyeti'nin Jogorku Keneş'e Yardım Programı (KPSP), Dört yıllık proje Agro Horizonte, "Tüberküloz'u Yen" projesidir (USAID,).

Yapılan yatırımların ekonomik olarak büyük bir bütçe istemesi sonucu yeni seçilen ABD Başkanı Donald Trump'ın USAİD programı bütçesinde büyük bir kısıtlama politikası izlenmeye başlamıştır. "Öncelik Amerika" programı ile mali yardımlar azaltılmış hatta Kazakistan ve Türkmenistan'daki devletin USAİD için izleme komiteleri kurulması ABD'nin bu ülkelerdeki maddi yardımlarını tamamen kesme noktasına getirmiştir (USAID).

Barış Gönüllüleri

Barış Gönüllüleri, Amerika Hükûmeti ve aynı isimli devlet kuruluşu tarafından yürütülen bir Amerikan gönüllü programıdır. Barış Gönüllüleri için üç amaç belirlenmiştir: Teknik yardım sağlamak, Amerika Birleşik Devletleri dışındaki halkların Amerikan kültürünü anlamasını sağlamak ve Amerikalıların diğer ülkelerin kültürlerini anlamasına yardımcı olmak. 1961 yılından bugüne, 200.000'den fazla Amerikalı Barış Gönüllülerine katılarak 139 ülkede çalışmışlardır (Politifact, 2018).

1945 yılında İkinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra ABD Kongresinde, "gelişmekte olan ülkeler"de gönüllü örgütler kurulmasına yönelik, çeşitli teklifler hazırlandı. Örneğin, 1952'de Senatör Brien McMahon, "demokrasi misyonerleri" olarak

⁴ USAID/Office of Conflict Management & Mitigation. *USAID Southern Kyrgyzstan Field Trip*. USAID. October.

çalışacak bir genç Amerikalılar "ordu"su önerdi. Özel fonlardan desteklenen çeşitli kuruluşlar da 1950'lerde denizaşırı gönüllüler göndermeye başladılar. 1982'de Başkan Reagan döneminde, ABD'deki siyasi ve toplumsal koşulların değişimine koşut olarak, ilk kez önemli sayıda tutucu ve cumhuriyetçi gönüllü örgüte katıldı. 1980 başlarındaki bütçe kısıntıları gönüllülerin sayısını en düşük seviye olan 5.380'e düşürdü. 1985'te bütçe arttırıldı ve gönüllü sayısı artarak 1992'de tekrar 10.000'e ulaştı (Serenti, 2018).

11 Eylül Terör Saldırıları sonrası özellikle Orta Doğu'da yükselen ABD-karşıtı eğilimlere dikkat çeken Başkan George W. Bush, Terörizmle Savaş politikasının parçası olarak beş yıl içinde örgütün hacmini ikiye katlama sözü verdi. 2004 mali yılı için Kongre'den, Başkan'ın talebinden 30 milyon az ancak 2003'tekinden 30 milyon fazla olarak, 325 milyon USD tutarında bir bütçe geçti (Serenti, 2018).

2008'deki ekonomik canlandırma paketinin bir parçası olarak, Başkan Barack Obama Barış Gönüllüleri'ni ikiye katlamayı önerdi. Ancak 2010'daki bütçe bu amacı gerçekleştirmek için yetersizdi. Kongre 2010'da Başkan'ın istediği 373 milyon tahsisatı 400 milyona çıkardı ve sonraki yıllarda daha da arttırılması önerildi. Barış Gönüllülerinin Kırgızistan'da etkin olarak faaliyet gösterdikleri alanlar ise şunlardır: HIV / AIDS ile Mücadele, Açlıkla Mücadele , Çevreyi korumak, Teknolojiye Erişimi Artırma, eğitim, sağlık , toplum , ekonomik kalkınmasında projeler üzerinde çalışıyorlar (Serenti, 2018).

Sonuç

ABD'nin Orta Asya politikasında birçok farklılıklar ve zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar genel olarak coğrafi açıdan bölgeye uzaklık, potansiyel rakiplerin bölgeye yakın olması, bölgede demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesini öncelikleri arasında sayan ABD'nin bölge ülkelerinde var olan insan hakları ihlallerini görmezden gelmesi, enerji naklinde Rusya'nın üstünlüğü ve potansiyel rakiplerin gerçekleştirdiği örgütlenme faaliyetleri olarak ifade edilebilir. Ancak ABD, Orta Asya'da bazı güçlüklerle karşılaşmakla beraber, Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'daki gibi yönetim değişikliklerini destekleyerek bu güçlüklerden bazılarını aşmaya çalışabilir. Böyle bir yöntem ABD'ye kısa vadede beklenen sonucu getirebilir görünse de orta ve uzun vadede bölgede istikrarsızlıkların çıkması kaçınılmaz olacaktır. Nitekim bölge ülkelerinin çoğunda var olan tek adam iktidarları, haleflerini henüz oluşturmamıştır.

Amerika'nın Kırgızistan'daki varlığı SSCB'nin dağılmasından sonra başlayıp günümüze kadar devam etmiştir. Bu süre içinde Amerika, Kırgızistan'a birçok yardımda bulunmuştur. Bu yardımlar bazen direkt olarak devlet eliyle bazen de çeşitli vakıflar aracılığıyla gerçekleşmiştir. Amerika'da bütün dünyada olduğu gibi Kırgızistan'a da birçok yardımda bulundu. Amerika Birleşik Devletleri gibi realist bir ülkenin bu yardımları karşılıksız yaptığını söylemek oldukça güçtür. Zira yapılan bütün yardımların sonucunda farklı hedefler vardır. Örneğin Manas Transit Merkezi'nin yıllarca çok düşük kiralara karşılığında kullanılması ve bunun Kırgızistan tarafından kontrol edilememesi yine bu yardımların sonucuydu. Yine Soros vakfının yatırımları hakkında da çok çeşitli tartışmalar meydana gelmiştir. Kırgızistan'da yapılan Lale Devrimlerinde direkt olarak etkili olduğu ve buna finansman sağladığı gizlenemez bir gerçektir. Zira George Soros katıldığı bir televizyon programında da devrimleri destekler nitelikte çeşitli açıklamalar yapmıştır. Sonuç olarak ABD yaptığı bütün yardımlarda kendi ülkesi çıkarlarını bazı almaktadır. Amerika realist yaklaşımlar sonucu

belirlediği stratejileri uygulamak için ÷lkelerin en zayıf (ekonomik) noktalarından yola çıkarak kendi çıkarlarına ulaşır.

Kaynakça

Abazov Rafis (2002). “Bağımsız Kırgızistan: Geçiş Politikaları” [Kitap]// Çev. B. Öngel, Türkler, Cilt: 19, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, (Sayı 9): 1-21.

Akçalı Pınar (2012), Kırgızistan’da Parlamenter Sisteme Geçiş: Genel Bir Değerlendirme [Dergi]// Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1.

Amanov Şatlık (2007). ABD’nin Orta Asya Politikaları [Kitap]// Gökkuşbuğ Yayınları.

Anderson, J. (1999). Kyrgyzstan: Central Asia’s Island of Democracy [Kitap]// Harwood Academic Publishers.

Ataöv Türkkaya (2004) 11 Eylül: Terörle Savaş Mı Bahane Mi?, 11 Eylül ve Sonrası [Kitap]// Alkım Yayınevi.

Batır Kerem (2011). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Müdahaleciliği ve Uluslararası Hukuk [Dergi]// Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi.

Bozkurt Saynur Giray. (2006). Bağımsız Devletler Topluluğu’nda Renkli Devrimler- Kırgızistan Örneği. Akademik İncelemeler Dergisi Sayı:1, Cilt:1.

Çolakoğlu Selçuk (2004). “Şanghay İşbirliği Örgütü’nün Geleceği ve Çin” [Dergi]// Uluslararası İlişkiler, Bahar C.1, Sayı:1.

Devlet ve Sivil Toplum Kuruluşları (3) “Ülkemizdeki STK’lar Kolektif ve Halka Dayalı Lobicilik Yapmalı” [Dergi]// Sivil Toplum Dergisi, Yıl: 3 Sayı:10.

Djekshenkulov Alikbek ”Orta Asya Bölgesindeki Batının Rolü (О роли запад в центральноазиатском регионе” [Dergi]// Orta Asya ve Kafkas, No:2(8).

Erhan Çağrı (2003), “ABD’nin Orta Asya Politikası ve 11 Eylül Sonrası Yeni Açılımları,” [Dergi]// *Stradigma*.

Erkmen, S. (2001). 11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı. Stratejik Analiz Dergisi, Ekim.

İba Şeref (2009). Kırgızistan’ın Anayasa Serüveni ve Jogorku Keneş, Avrasya Etüdüleri [Dergi]// Sayı: 36.

Kalaycı, İrfan. (2015). Piyasa Ekonomisinin İki Zayıf Rotası: Afganistan ve Kırgızistan. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt, 4. Sayı:2.

Karakuzu Taner ve Limon İlker. (2012). Ortaöğretim Tarih Ders Kitaplarında Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Yeri Üzerine Bir Analiz. Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi. Ocak 2012 Cilt:3 Sayı:1.

K.C. Dışişleri Bakanlığı Amerikan-Kırgız İlişkileri Hakkında [Haber]// 2001.

Kyrgyzstan. (2019). The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kg.html>, erişim:17.08.2019.

Mahir Halifa-Zade «Rus-Çin İlişkiler Münasebetinde ABD’nin Güney Kafkas ve Orta Asya’ya Yönelik Dış Politikasının Bazı Boyutları (Некоторые Аспекты Внешней Политики США на Южном Кавказе и в Центральной Азии в Контексте Российско-Китайских Отношений)» [Dergi]// Orta Asya ve Kafkas, No: 3.

Murphy, S. D. (2002). Terrorist Attacks on World Trade Center and Pentagon. The American Journal of International Law.c. 96.

Sarı Yaşar ve Çınara Asanbayeva (2012) “1990 ve 2010 Yıllarında Güney Kırgızistan’daki Etnik Çatışmalar: Nedenler, Benzerlikler ve Farklılıklar” [Kitap]// Der: M. Turgut Demirtepe, Orta Asya’da Siyaset ve Toplum, Demokrasi, Etnisite ve Kimlik, Ankara, USAK Yayınları.

Pillar, P. (2001). Terrorism and U.S. Foreign Policy. Washington D.C: Brookings Institution.

Somach Susan (2010), and Deborah Rubin. Gender Assessment USAID/Central Asian Republics: Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan. [Dergi]// USAID & DevTech Systems Inc.

USAID/Asia Bureau. *Democracy, Human Rights and Governance Assessment of the Kyrgyz Republic*. [Dergi]// USAID, March 2013.

USAID/Asia Bureau. *Democracy, Human Rights and Governance Assessment of the Kyrgyz Republic* [Dergi]// USAID, March 2013.

USAID/Central Asian Republics. *Internal USAID Paper on Trade Liberalization* [Dergi]// USAID.

USAID/Office of Conflict Management & Mitigation. *USAID Southern Kyrgyzstan Field Trip* [Dergi]// USAID. October.

<http://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/promise/221/double-the-peace-corps/> [Haber]// erişim:30.05.2018.

<http://www.serenti.org/amerikan-barisgonulluleri/> [Haber]// erişim:29.05.2018.

<https://www.osce.org/ky/odihr/elections/70938?download=true> [Haber]// erişim:30.05.2018.